

Człowiek – zagadka w labiryncie miasta

EduTrend Tygodnia. Zainspirowani Lubelszczyzną (nr 10)

25 stycznia obchodzimy Dzień Kryptologii – święto upamiętniające sukces polskich matematyków, którzy złamali szyfr Enigmy. Kryptologia kojarzy się głównie z wojskowością i matematyką, ale umiejętność „łamania kodów” jest równie niezbędna w literaturze. Każda powieść to zaszyfrowana wiadomość, a czytelnik – podobnie jak kryptolog – musi odnaleźć klucz do ukrytych znaczeń, motywów i ludzkich tajemnic.

Na **Lubelszczyźnie** ten literacki szyfr ma swój unikalny charakter, ukryty w zaułkach przedwojennego Lublina opisanego przez Marcina Wrońskiego. Jego kryminały to nie tylko zagadki detektywistyczne, ale skomplikowany kod społeczny i topograficzny, który koresponduje z psychologicznym labiryntem „Zbrodni i kary” Fiodora Dostojewskiego.

Scenariusz lekcji języka polskiego **„Człowiek – zagadka w labiryncie miasta”** zaprasza uczniów do wejścia w rolę śledczych-kryptologów. Zamiast depeš wojskowych, będą oni łamać „kody” miasta i ludzkiej psychiki, zestawiając duszny Petersburg Raskolnikowa z tajemniczym Lublinem komisarza Maciejewskiego.

Uczniowie ucą się patrzeć na literaturę jak na intelektualną łamigłóvkę, a na **Lublin** – jak na planszę pełną ukrytych znaków. Zajęcia łączą analizę klasyki z literaturą regionalną, rozwijając umiejętność krytycznego myślenia: interpretacji porównawczej, refleksji, w jaki sposób przestrzeń (miasto) determinuje losy swoich mieszkańców.

Dlaczego warto?

Realizacja scenariusza:

- **Rozwijają kompetencje czytelnice i wzmacniają umiejętność krytycznego myślenia** – praca z szyframi (Dzień Kryptologii) uczy uczniów logicznego łączenia faktów, analiza tekstów – przekłada się na ćwiczenia interpretacyjne dotyczące, m.in. wpływu przestrzeni na psychikę człowieka, natury zła w różnych kontekstach historycznych.
- **Kształtuje tożsamość lokalną, integruje wiedzę z różnych dziedzin** – ukazuje Lublin jako miasto o bogatej, choć czasem mrocznej historii i literackim potencjale równym wielkim metropoliom, łączy matematyczne podstawy kryptologii oraz psychologię literatury w jedną, spójną opowieść.
- **Buduje sprawczość i zaangażowanie** – dzięki elementom gry detektywistycznej uczniowie przestają być biernymi odbiorcami lektury, a stają się aktywnymi badaczami tekstu.

Elementy lokalnej tożsamości i tradycji

- **Lublin jako „miasto noir”** – analiza mrocznego wizerunku Starego Miasta, ulicy Grodzkiej i Zamku Lubelskiego w okresie międzywojennym (na podstawie prozy Marcina Wrońskiego).
- **Postać komisarza Zygmunta „Zygi” Maciejewskiego** – jako przykład lokalnego bohatera literackiego, który stał się ikoną lubelskiej popkultury.
- **Topografia przedwojennego Lublina** – od eleganckiego hotelu Europa i kawiarni Semadeniego, po biedne zaułki dzielnicy żydowskiej. Skarbnica wiedzy o Lublinie lat 30. XX w. wieku.

Współpraca z lokalną społecznością

- **Nawiązanie współpracy z Ośrodkiem „Brama Grodzka – Teatr NN”** – spacer po Lublinie lat 30. XX wieku.
- **Wizyta w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego** – poszukiwanie autentycznych ogłoszeń i artykułów z czasów akcji powieści Wrońskiego w starych numerach „Głosu Lubelskiego”

Lokalny akcent medialny – promocja wydarzenia

Uczniowie:

- **Tworzą podcast/słuchowisko** – „Kryptologiczna depesza z Lublina”, w którym w formie krótkich komunikatów radiowych streszczają śledztwo Maciejewskiego.
- **Projektują interaktywną grafikę** – „Mapa zbrodni i szyfrów”, łączącą literacki Petersburg z Lublinem.

Propozycje hashtagów: #Kv#ZygaMaciejewski #ZbrodniaWMieście #LubelskieSzyfry #DzieńKryptologii #WrońskiNaPolskim

Struktura zajęć

1. Faza przygotowawcza:

- Literatura o zbrodni ... /np. gatunki literackie na przełomie wieków; przykłady studium zbrodniarza/.
- Miasto w literaturze ... /np. tło, labirynt, pułapka, potwór, świadek, przyjaciel, siła niszcząca, siła motywująca/

2. Faza realizacyjna:

Uczniowie pracują w grupach na podstawie fragmentów "Zbrodni i kary" oraz "Morderstwa pod cenzurą" [/Załącznik/](#).

- Grupa I – Petersburg Raskolnikowa. Dusza człowieka i granice jego moralności.
- Grupa II – Lublin Maciejewskiego. Tożsamość mordercy i mechanizmy władzy.

następnie:

- liderzy grup prezentują wnioski,
- uczniowie w parach uzupełniają zadania/odszyfrowują informacje [/Karta pracy/](#).

3. Faza podsumowująca:

- W jaki sposób współczesny kryminał czerpie z tradycji powieści polifonicznej?
- Co lub kto determinuje ludzkie losy? - "Mapa zbrodni i szczyfów".
- Miasto to ...

[Link do oryginalnego scenariusza na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej](#)

[Audiobook](#)

Lekcja staje się inspiracją do poszukiwania kontekstów w zakresie studium zbrodni i miasta – labiryntu. Uczniowie poznają przestrzeń Lublina i Petersburga, która determinuje losy bohaterów, jest świadkiem zbrodni a jednocześnie zapisem wiedzy o epoce.

Serdecznie zapraszam

Beata Samojluk

doradca metodyczny języka polskiego
i języka polskiego jako obcego w LSCDN